

ТЮРИНА

Діна Миколаївна
711472@gmail.com

СПІВАК

Олена Костянтинівна
spivak.elen.19@gmail.com

БАЗЮК

Дмитро Павлович

к.пед.н, доцент, Харківський
інститут фінансів КНТЕУстарший викладач, Харківський
інститут фінансів КНТЕУмагістрант, Харківський інститут
фінансів КНТЕУ

УДК 657

ОБЛІК ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

ACCOUNTING OF ENTERPRISE WORKERS SALARY IN CURRENT CONDITIONS

*TIURINA Dina Mykolaivna – PhD in Pedagogic, Kharkiv Trade and Economic Institute of KNTU**SPIVAK Olena Kostiantynivna – Senior Lecturer, Kharkiv Trade and Economic Institute of KNTU**BAZIUK Dmytro Pavlovych – master, Kharkiv Trade and Economic Institute of KNTU*

У статті розглянуто поняття, класифікацію, значення заробітної плати працівників підприємства та особливості організації її обліку в сучасних ринкових умовах України. Постійні зміни правової та організаційної бази обліку вимагають від сучасного бухгалтера своєчасного здійснення уточнень як у порядку обліку, так і у відображенні інформації про заробітну плату у звітності підприємства. Дискусійним у літературі залишається питання теоретичного розмежування заробітної плати й оплати праці. Розглянуто питання загального трактування заробітної плати як економічної категорії. Вдосконалити порядок обліку розрахунків із заробітною платою допомагає автоматизація цієї ланки бухгалтерського обліку. Для досягнення основних завдань обліку оплати праці виникає необхідність створення як найбільш зручного організаційного, кадрового та інформаційного забезпечення. Узагальнено підходи щодо вдосконалення обліку оплати праці у частині організаційного, кадрового та інформаційного забезпечення. Також зазначені можливі шляхи вдосконалення досліджуваного процесу в контексті автоматизованої обробки.

* * *

The article discusses understanding, classification, the meaning of pay and pay, and the special features of the organization in the current market minds of Ukraine. Continuous changes in the legal and organizational framework of accounting require today's accountants to make timely clarifications both in the salary accounting procedure and when including salary information to the company's reports. The purpose of this study is to describe particularities of remuneration accounting in today's conditions, and outline the areas where salary accounting could be improved on the basis of studying theoretical and evaluating practical aspects of the chosen topic. Theoretical distinction between salary and remuneration remains a debatable matter in literature. A general interpretation of salary as an economic category was reviewed. It is worth noting that the existing legal framework regulating remuneration is changing, and therefore, methodology and organization of remuneration accounting require improvement and finalization. Automation of this section of accounting helps improve the procedure of accounting salary payments. Automation of accounting of salary payments ensures fulfillment of main technological procedures of processing input data with direct participation and at the workplace of user; it also ensures completion of main information procedures involving data arrays and formation, lasting storage, transportation, and protection of required output documents against loss, damage and unauthorized interference. To achieve the key objectives of salary accounting, the most convenient organizational, personnel and informational support must be created. The approaches improving the accounting of remuneration in terms of organizational? Personnel and information support are generalized. Possible ways of improving the process under study in the context of automated processing are also indicated.

Ключові слова: оплата праці, заробітна плата, організація обліку оплати праці, організація документообігу автоматизація бухгалтерського обліку

Keywords: payroll, wages, payroll organization, document management automation accounting

ВСТУП

У сучасних умовах господарювання заробітна плата є важливою складовою ринкових відносин, концентрованим вираженням ефективності економіки і соціальної політики держави, інтегральним показником якості та результативності реформ. Розвиток ринку сприяв трансформації всіх економічних відносин в українському суспільстві, включаючи відносини у сфері оплати праці.

Заробітна плата є основним джерелом доходу працівників будь-якого підприємства. Бухгалтерський

облік її розрахунків є досить складною ділянкою облікового процесу, який потребує достовірного документального відображення відпрацьованого часу, виробленої продукції, виконаних робіт, розрахунку лікарняних, різних видів відпусток, наданих послуг та їх оплати.

Сьогодні організації обліку заробітної плати на підприємстві потребує більш детального дослідження, адже вона в сучасних умовах виконує такі важливі функції, як відтворювальну і стимулюючу.

Крім того, постійні зміни правової та організаційної бази обліку вимагають від сучасного бухгалтера

своєчасного здійснення уточнень як у порядку обліку, так і у відображенні інформації про заробітну плату у звітності підприємства.

Заробітна плата, рівень виплат працівникам, їх сутність та структура мають велике соціальне значення і впливають не лише на рівень життя населення, а й на поточні та майбутні показники діяльності підприємства. Тому обрана тема є досить актуальною, оскільки в умовах автоматизації бухгалтерського обліку, робота самих працівників значно полегшується і пришвидшується. Саме це створює усі умови для більш ефективного ведення бухгалтерського обліку, що сприяє збільшенню прибутку підприємства у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питанням сутності та особливостей обліку оплати праці та шляхів його вдосконалення присвячено праці вітчизняних і зарубіжних науковців: Найбільш вагомими з них: Ф.Ф. Бутинця, В.С. Василенко, О.С. Ветлужська, П.М. Матюшко, С.В. Цимбалюк, О. Покатаєва, Т.В. Сизикова, Ю.М. Іванечко та ін. Не зважаючи на численну кількість наукових праць, недостатньо досліджено найважливіші проблеми з оплати праці в умовах вітчизняної економіки.

Водночас найбільшу увагу потрібно приділити саме дослідженню обліку заробітної плати працівників підприємства. Проте постійна зміна нормативних документів в області бухгалтерського обліку заробітної плати вимагає нових підходів до покращення організації обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві, що особливо важливо зі змінами законодавства з оплати праці у 2019 р.

МЕТА РОБОТИ

Мета дослідження полягає у розкритті особливостей обліку оплати праці у сучасних умовах, визначенні напрямів удосконалення обліку заробітної плати працівників підприємства на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів обраної тематики.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

За сучасних умов розвитку суспільства питання роз-

рахунків із заробітною платою працівників підприємства дедалі більше привертає увагу бухгалтерів та науковців. Вона має важливе значення у процесі відтворення суспільного продукту, є одним із головних чинників забезпечення ефективності економіки, і основною складовою виплат працівникам.

Як економічна категорія заробітна плата є складною, багатовимірною і потребує вивчення з різних позицій:

1. Заробітна плата – це економічна категорія, яка відображає відносини між роботодавцем і найманим працівником з приводу розподілу новоствореної вартості.

2. Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу.

3. Заробітна плата – це елемент ринку праці, що складається в результаті взаємодії попиту і пропозиції, виражає ціну використання робочої сили.

4. Для найманого працівника заробітна плата – це основна частина його доходу, який він отримує за реалізацію своєї здатності до праці.

5. Для роботодавця заробітна плата – це елемент витрат виробництва, що забезпечує матеріальну зацікавленість працівників у високо продуктивній праці.

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку (далі – МСБО) 19 «Виплати працівникам» виплати працівникам – це всі форми компенсації, що їх надає суб'єкт господарювання в обмін на послуги, надані працівниками [1].

Слід зазначити, що дискусійним у літературі залишається питання теоретичного розмежування заробітної плати й оплати праці. У правовій літературі та законодавстві України під час визначення працівником грошової винагороди застосовують терміни «оплата праці» й «заробітна плата», вважаючи їх синонімами.

Загальне її трактування як економічної категорії, наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Деяке трактування сутності заробітної плати як економічної категорії

№	Автор, джерело	Поняття оплати праці
1	Закон України «Про оплату праці» [6]	Винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.
2	Цятковська О.В. [3]	Частина вартості у грошовій формі, яка в результаті його розподілу надходить працівникам залежно від кількості і якості затраченої ними праці.
3	Оляднічук Н.В. [3]	Сукупність виплат в грошовій (валютній) і (або) натуральній формі, отриманих робітником за певний період часу.
4	Овсюк Н.В. [3]	Винагорода або заробіток, обчислений у грошовому виразі, який за трудовим договором роботодавець сплачує працівникові за роботу, яку було виконано або має бути виконано.

Останнє визначення найточніше відповідає трактуванню заробітної плати в Законі України «Про оплату праці».

Оплата праці – це стаття витрат, яка відіграє важливу роль у формуванні собівартості продукції (послуг), тому до неї завжди необхідно підходити з особливою увагою для забезпечення раціонального використання грошових ресурсів та їх економії на підприємстві [6].

емстві [6].

Найважливішими завданнями організації обліку оплати праці є забезпечення у встановлені терміни проведення розрахунків з оплати праці (нарахування заробітної плати та інших виплат, розрахунок утримань), забезпечення своєчасності і правильності віднесення суми нарахованої заробітної плати і відрахувань на собівартість продукції, забезпечення контро-

лю за дотриманням кількісного складу працівників, використанням робочого часу й додержанням трудової дисципліни, групування показників для цілей оперативного контролю та складання необхідної звітності, а також ведення розрахунків із бюджетом для утриманих податків і Пенсійним фондом для нарахування єдиного соціального внеску.

Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства.

Форми і системи заробітної плати – це механізм встановлення розміру заробітку залежно від кількості та якості праці і її результатів. Заробітна плата має дві основні форми: відрядну та погодинну [3].

Регулювання питань оплати праці здійснюється на основі законів, нормативних актів, Постанови Кабінету Міністрів України, інструкції, які затверджуються Кабінетом Міністрів України. Організація обліку поточних виплат працівникам на підприємствах

проводиться відповідно до нормативно правових актів, трудових та колективних договорів згідно із Законом України «Про оплату праці». Переважна більшість інформації про облік заробітної плати формується в бухгалтерському обліку, що ведеться підприємством. Фінансова та податкова звітності ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку відповідно до чинного законодавства. Форми фінансової звітності містять показники для розрахунків оплати праці, які загалом не розкривають інформацію з розрахунків із працівниками, облікового забезпечення праці та її оплати. Податкова звітність з оплати праці регулюється Податковим кодексом України. За порушення законодавства про оплату праці винні особи притягуються до дисциплінарної, матеріальної, адміністративної та кримінальної відповідальності згідно з законодавством.

Для оцінки розрахунків за виплатами працівникам на підприємствах використовують різні первинні документи які подані у табл. 2.

Таблиця 2

Документи для оцінки розрахунків із заробітної плати працівників підприємства

Загальноорганізаційні документи	Бухгалтерські документи
Правила внутрішнього розпорядку	Табель обліку робочого часу, наряди, рапорти про виконану роботу
Положення про оплату праці, відпустки, преміювання Правила внутрішнього розпорядку	Розрахункові, платіжні відомості по заробітній платі
Посадові інструкції, штатні розписи, особові картки	Касові документи, особові рахунки

Необхідно зазначити, що діюча нормативно-правова база, яка регулює питання оплати праці змінюється, тому методологія та організація обліку розрахунків з оплати праці потребують вдосконалення та доопрацювання.

Вдосконалити порядок обліку розрахунків із заробітною платою допомагає автоматизація цієї ланки бухгалтерського обліку [5].

Однією із наявних проблем в Україні є те, що більшість підприємств використовують версію «1С Бухгалтерія – 8.3», тому доцільно запропонувати автоматизацію цієї частини обліку за допомогою програми «1С: Зарплата і Управління Персоналом 8.3 для України», яка є найпоширенішою зараз в країні. Вона оптимізує роботу самого підприємства.

У версії 8.3 «Документ «Нарахування зарплати працівникам організації» є основним механізмом для розрахунку періодичних нарахувань і утримань, а також податків на зарплату працівників. На виконання розрахунку користувачеві потрібно зазначити необхідні параметри розрахунку, після чого інші дії можуть бути виконані автоматично. Причому автоматично розраховуються утримання: податок з доходів фізичних осіб, суми позик, за якими настав строк погашення, аліменти тощо. Результати автоматичного розрахунку податків і внесків користувач може виправити вручну. Виплата зарплати у програмі можлива як за відомістю, так і за окремими ордерами. Ця програма забезпечує також широкий набір звітів, що дозволяють покрити всі потреби бухгалтера стосовно заробітної плати.

«1С: Зарплата і Кадри 8.3 для України» дозволяє формувати такі звіти:

а) списки кандидатів на роботу, працівників і співробітників;

б) діаграми, які візуалізують графіки відпусток і фактичне використання відпусток працівниками компанії;

г) діаграми планованої зайнятості працівників підприємства;

д) звіти за графіками відпусток і штатним розкладом організації.

Також програма надає бухгалтеру набір стандартних звітів, які дозволяють аналізувати дані за залишками, оборотами рахунків і за проводками найрізноманітніших розрізах, у тому числі: розрахункові листки, розрахунково-платіжні відомості, платіжні відомості для отримання грошей через касу, звіти щодо нарахувань та утримань, оборотно-сальдова відомість, картка рахунку, аналіз рахунку тощо.

Автоматизація обліку розрахунків із заробітної плати забезпечує виконання основних технологічних процедур опрацювання вхідних даних безпосередньо з участю і на робочому місці користувача, забезпечує здійснення основних інформаційних процедур з масивами даних та формування необхідних вихідних документів, їх тривале збереження, транспортування, захист від втрати, пошкодження і несанкціонованого втручання. Крім того, повністю перейти на електронний документообіг досить складно. Однак у вітчизняній практиці сформувалися технології, орієнтовані на створення змішаного паперово-електронного обігу: паперові оригінали існують, однак, практично вся робота виконується з електронними файлами документів у межах відповідної автоматизованої системи.

Комп'ютеризація обліку розрахунків за оплатою праці дозволить розв'язати проблему не тільки удосконалення форми бухгалтерського обліку, а також і своєчасності погашення боргів, пов'язаних з виплатою заробітної плати.

ВИСНОВКИ

Отже, організація бухгалтерського обліку та розрахунків із заробітною платою – це комплекс заходів власника підприємства, направлених на забезпечення реєстрації фактів господарського життя, узагальнення їх з метою отримання необхідної інформації для складання звітності та прийняття управлінських рішень

Для досягнення основних завдань обліку оплати праці виникає необхідність створення як найбільш зручного організаційного, кадрового та інформаційного забезпечення.

Можна виділити такі основні проблемні моменти обліку розрахунків заробітної плати працівників на підприємствах:

- а) не досить повна автоматизація цієї ділянки обліку;
- б) несвоєчасність виплат заробітної плати та відпусток;
- в) значна різниця в окладах різних розрядів працівників.

Отже, для вдосконалення обліку заробітної плати працівників підприємства необхідно:

- розробити систему індивідуальної заробітної плати на підставі оцінки конкретних заслуг працівника;
- зміни системи оплати праці на більш орієнтовані на мотивації, запровадження гнучких форм та систем оплати праці;
- вдосконалення наявної системи організацію документообігу..

Список використаних джерел

1. *Виплати працівникам: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 від 01.01.2012 р.* URL:

http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_011

2. Мательська З.П. Стан, проблеми та можливості, шляхи підвищення рівня оплати праці в сільському господарстві. Україна: аспекти праці. 2008. № 7. С. 13.

3. Шило Ж.С. Проблеми заробітної плати та вартості робочої сили в Україні URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2010_1/45.pdf

4. *Виплати працівникам. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26; затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.10.2003 р. № 601.* URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>

5. Ярмолюк О.Ф. Удосконалення облікового забезпечення управління виплатами працівникам підприємства. Ефективна економіка. 2014. № 4. С. 78-93

6. *Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР.* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=108%2F95-%E2%F0>.

References

1. *Payments to employees: International Accounting Standard 19 from 01.01.2012.* URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_011. (in Ukrainian).

2. *Matelska Z.P. State, problems and opportunities, ways of raising the level of remuneration in agriculture. Ukraine: aspects of work. 2008. № 7. P. 13.* (in Ukrainian).

3. *Shylo Zh.S. Wages and Costs of Labor in Ukraine.* URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2010_1/45.pdf. (in Ukrainian).

4. *Employee Benefits. Accounting Regulations (Standard) 26; approved by Order № 601 of the Ministry of Finance of Ukraine dated October 28, 2003.* URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>. (in Ukrainian).

5. *Yarmoliuk O.F. Improvement of accounting management of payments to employees of the enterprise. An efficient economy. 2014. № 4, pp. 78-93* (in Ukrainian).

6. *About remuneration: Law of Ukraine dated March 24, 1995 № 108/95-ВР.* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=108%2F95-%E2%F0> (in Ukrainian).